

სადაზღვევო კომპანიების საინვესტიციო საქმიანობის შეფასების კრიტერიუმები

მზღვევლების მიერ მნიშვნელოვანი ფინანსური რესურსების კონცენტრირება აქტიური საინვესტიციო პოლიტიკის განხორციელების გზით დაზღვევას აქცევს ეკონომიკის განვითარების მნიშვნელოვან ფაქტორად. მზღვევლები საინვესტიციო საქმიანობით უზრუნველყოფენ დაბანდების მაღალ რენტაბელობას, რათა ინვესტირების პერიოდში შეინარჩუნონ დაბანდების რეალური ღირებულება და აუცილებლობის შემთხვევაში განახორციელონ აქტივების რეალიზაცია.

საქართველოში სადაზღვევო ურთიერთობების განვითარება საშუალებას იძლევა ჩამოყალიბდეს საერთაშორისო სტანდარტების დონის სადაზღვევო პროდუქტების ბაზარი, რაც მნიშვნელოვნად განაპირობა საქართველოს სადაზღვევო კომპანიების კაპიტალიზაციისა და პროფესიული დონის სწრაფმა ზრდამ. დღეს საქართველოში სადაზღვევო კომპანიები მომხარებელს სთავაზობენ მომსახურებას დაზღვევის თითქმის ყველა სახეობაში.

სადაზღვევო რეზერვები მზღვეველისთვის წარმოადგენს ინვესტიციის მნიშვნელოვან შიდა წყაროს. სადაზღვევო კომპანიების ინვესტირების ძირითად ობიექტს წარმოადგენს მაღალლიკვიდური აქტივები.

დამზღვევთა დროებით თავისუფალ საშუალებათა აუცილებელი ინვესტირება გამომდინარეობს დაზღვევის ბუნებიდან. დამზღვევები გარდაქმნიან პასიური ფულის ნაკადს აქტიურ კაპიტალად და ბანკებთან ერთად ხდებიან მსხვილი საინვესტიციო კაპიტალის წყარო. მზღვევლები დროის განსაზღვრულ პერიოდში განკარგავენ საშუალებათა მნიშვნელოვან რაოდენობას, რომელიც შეიძლება მაქსიმალურად ეფექტურად იქნას გამოყენებული, დამატებითი შემოსავლების მიღების მიზნით. მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად, სადაზღვევო ბაზარი ახდენს არსებით გავლენას მზღვეველთა ინვესტიციურ შესაძლებლობებსა და მათი საკუთარი კაპიტალის გადიდებაზე. მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში, დაზღვევა წარმოადგენს ეკონომიკის სტრატეგიულ სექტორს. მაგალითად, 90-იანი წლების დასაწყისში ევროპის, იაპონიისა და აშშ-ს სადაზღვევო კომპანიები წარმართავდნენ 40000 მილიარდი დოლარის დაბანდებულ საშუალებებს. ამ საშუალებათა 80%-ზე მეტი უზრუნველყოფს სიცოცხლის დაზღვევის ოპერაციებს, 50% უზრუნველყოფს კერძო ან სახელმწიფო გადახადის ვალდებულებებს, აქედან 12% ობლიგაციებში და 15% იპოთეკაში. დროებით თავისუფალი სახსრების სადაზღვევო ინვესტირება სახელმწიფოს მხრიდან უნდა რეგულირდებოდეს.

რეგულირება ასევე აუცილებელია დამზღვევთა

უფლებების დასაცავად, რომლებიც მოკლებული არიან კონტროლირების შესაძლებლობებს. კონტროლი გულისხმობს, რამდენად პროფესიონალურად უძღვება სადაზღვევო კომპანია მინდობილი სახსრების განაწილებას და ხიფათის ქვეშ ხომ არ ჩააყენებს სადაზღვევო შეთანხმების ვალდებულებებს. ნორმატიული დოკუმენტების მიხედვით სადაზღვევო რეზერვების განაწილება უნდა ხდებოდეს დივერსიფიკაციის, დაბრუნებადობის, ლიკვიდურობისა და შემოსავლიანობის პირობებით.

ობიექტების მიხედვით ინვესტიციების დაბანდება კლასიფიცირდება შემდეგნაირად:

*** რეალური ინვესტიციები, ან დაბანდებული საშუალებები მატერიალურ და არამატერიალურ (პატენტი, ლიცენზია) აქტივებში;**

*** ფინანსური ინვესტიციები ან საშუალებების დაბანდება სხვადასხვა ფინანსურ ინსტრუმენტში როგორცაა: ფასიანი ქაღალდები, დეპოზიტები, ბანკის მთლიანი დაბანდება.**

მსოფლიოში მიღებულია საინვესტიციო რეგულირების მიდგომა, რომელსაც ეწოდა „pigeon hole“. აღნიშნული სისტემა არ შეიცავს შეზღუდვებს და განსაზღვრავს, რომ კომპანიის ხელმძღვანელობამ უნდა დაადგინოს საინვესტიციო პოლიტიკა, სტანდარტები და პროცედურები.

სადაზღვევო კომპანიები დამოუკიდებლად ამუშავენ საინვესტიციო პოლიტიკას, მათ მიერ სადაზღვევო პორტფელის ჩამოყალიბების საფუძველზე. სახელმწიფო რეგულირება პირველ ყოვლისა ეხება საინვესტიციო საქმიანობის პრინციპების შესრულებას, ეკონომიკურ ნორმატივებსა და მოთხოვნებს. სადაზღვევო კომპანიების აქტივების განაწილება ხორციელდება მეცნიერული და პრაქტიკულად დაფუძნებული ლიკვიდურობის, დაბრუნებადობის, შემოსავლიანობისა და აქტივების დივერსიფიკაციის პრინციპებზე. აქტივების ლიკვიდურობაში იგულისხმება შესაძლებლობა, სადაზღვევო კომპანიის აქტივების ოპერატიულად გარდაქმნაში ნაღდ ფულში და სხვა

გადასახადის ლიკვიდურ საშუალებებში, რათა დაიფაროს მიღებული ვალდებულებები. **დაბრუნებადობა** გულისხმობს ინვესტიციური საშუალებების მთლიანი მასის შესაძლო დაბრუნებას. რაც მზღვეველს აძლევს საშუალებას მინიმუმამდე დაიყვანოს რისკი. ხოლო შემოსავლიანობის პრინციპი გულისხმობს აუცილებელი შემოსავლის მიღებას საინვესტიციო საშუალებებიდან. რაც აძლევს მზღვეველს საშუალებას, ჰქონდეს შემოსავალი სადაზღვევო ოპერაციებიდან და გაამყაროს თავისი პოზიცია კონკურენციის პირობებში. თუმცა, ერთის მხრივ, დიდი შემოსავლის მიღება დაკავშირებულია დიდ რისკთან, ამასთან, მუდმივად მაღალი რისკი უზრუნველყოფს მაღალ შემოსავალს.

ზემოთ აღნიშნული პრინციპები, როგორც ინვესტიციების მიზანი, საკმაოდ წინააღმდეგობრივია, რამდენადაც უმეტესწილად სანდო აქტივები, როგორც წესი, ნაკლებშემოსავლიანია და პირიქით. სადაზღვევო კომპანიის ინვესტიციურ მიზნებს შორის კომპრომისი მიიღწევა ინვესტიციური პორტფელის დივერსიფიკაციის საშუალებით.

დივერსიფიკაცია – ეს არის ფართო წრის საინვესტიციო ობიექტის ოდენობა და გააჩნია საინვესტიციო რისკის შემცირების შესაძლებლობა, მიიღონ იმაზე ნაკლები შემოსავალი, ვიდრე იყო გათვლილი. საინვესტიციო რისკი თავის თავში შეიცავს არადივერსიფიცირებულ და დივერსიფიცირებულ რისკებს.

არადივერსიფიცირებული არის რისკი, რომლის თავიდან აცილება შეუძლებელია. იგი დაკავშირებულია იმ ფაქტორებთან, რომლებიც მოქმედებს ყველა კომპანიაზე ერთდროულად (ინფლაცია, ომი, ფულად პოლიტიკაში ცვლილებები და ა.შ.)

დივერსიფიცირებული რისკი – ეს არის საინვესტიციო რისკის ის ნაწილი, რომლის თავიდან აცილება შესაძლებელია კარგად დივერსიფიცირებული პორტფელის ფორმირებისას. ყოველთვის არსებობს რისკი იმისა, რომ ნებისმიერ საინვესტიციო ოპერაცი-

ას შეუძლია მოგვიტანოს დანკარგი.

სადაზღვევო კომპანიების საინვესტიციო პოტენციალი განისაზღვრება მათი საკუთარი კაპიტალის მოცულობითა და სადაზღვევო რეზერვების დაგროვებით. რაც უფრო დიდხანს მოქმედებს კომპანია ბაზარზე, მით უფრო დიდი წილი უჭირავს რეზერვებს ინვესტიციების სტრუქტურაში.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია სადაზღვევო ბაზრის განვითარების შემდეგი სტრატეგიის რეალიზაცია:

* **ოპერაციების გამიჯვნა სიცოცხლის დაზღვევისა და სხვა დაზღვევის სახეების მიხედვით;**

* **სადაზღვევო ორგანიზაციების მინიმალური სანესდებო კაპიტალის სიდიდის გაზრდა და სახელმწიფოს მიერ სადაზღვევო ბაზრის კაპიტალიზაციის სტიმულირების რეალიზაცია;**

* **სავალდებულო სადაზღვევო სისტემის მოწესრიგება;**

* **სტიმულირების სისტემის შექმნა გრძელვადიანი დაზღვევის, ასევე საპენსიო დაზღვევის განვითარებისთვის;**

* **რეზერვების განვითარების მექანიზმის ფორმირება საინვესტიციო ინსტიტუტებში, რომელიც აკმაყოფილებს მზღვეველების შემოსავლიანობის, სანდოობისა და ლიკვიდურობის მოთხოვნილობებს. აღნიშნულიდან გამომდინარე აუცილებელია შეიქმნას ქვეყანაში სტაბილური საფონდო და საკრედიტო ბაზრები.**

საერთაშორისოდ აღიარებულია საინვესტიციო ოპერაციების ეფექტურობის შეფასების მაჩვენებელთა სისტემის პრინციპები:

-- საინვესტიციო კაპიტალის ეფექტურობა ფასდება ფულადი შემოსავლების გზით, რომელიც მიიღება საინვესტიციო პროექტის განხორციელებისას. პროექტი ითვლება ეფექტურად, თუ გადინებული თანხები დაბრუნდება და ამავე დროს ინვესტორები, რომლებმაც კაპიტალი დააბანდეს, მიიღებენ შემოსავალს;

-- საინვესტიციო კაპიტალი მოზიდულია საანგარიშო წლის დასაწყისში;

სადაზღვევო კომპანიისთვის აუცილებელია საინვესტიციო საქმიანობის განხორციელება, რომ შეინარჩუნოს ფინანსური მდგრადობა და იყოს კონკურენტუნარიანი. რისთვისაც სადაზღვევო კომპანიამ უნდა შეიმუშაოს საინვესტიციო პოლიტიკა, განახორციელოს საინვესტიციო საქმიანობის ორგანიზება, შეადგინოს საქმიანობის აღრიცხვა. სადაზღვევო კომპანიები, რომელთაც გააჩნიათ განსხვავებული სადაზღვევო პორტფელი, აყალიბებენ განსხვავებულ საინვესტიციო პორტფელს. ამასთან, იყენებენ რისკის შეფასების მეთოდებს. შესაბამისად, სადაზღვევო კომპანიის საინვესტიციო პოლიტიკა განისაზღვრება ჩატარებული სადაზღვევო ოპერაციებით.

ჩატარებულ სადაზღვევო ოპერაციებზე მოქმედი ფაქტორებია:

ა) **შიდა ფაქტორები** – სადაზღვევო პორტფელის სტრუქტურა და დაზღვევის ვადა, აკუმულირებული ფულადი სახსრების რაოდენობა, საინვესტიციო შემოსავლებზე მოთხოვნა, პროფესიული კადრების რაოდენობა;

ბ) **გარე ფაქტორები** – განვითარებული ფინანსური ბაზრის არსებობა, საინვესტიციო კლიმატის არსებობა ქვეყანაში, სახელმწიფოებრივი რეგულირების განვითარებული სისტემა.

ორგანიზაციებს, რომლებიც ეწევიან სარისკო სახის სადაზღვევო საქმიანობას, აკუმულირებული თანხების რაოდენობა უფრო ნაკლები აქვთ, ვიდრე, იმ კომპანიებს, სადაც სიცოცხლის დაზღვევა პრიორიტეტულია თანხების დაგროვების მიზნით.

ამრიგად, სადაზღვევო პროექტები იცვლება იმის მიხედვით, თუ რა პრიორიტეტულ ოპერაციებს ახორციელებს სადაზღვევო კომპანია. განხილული საკითხები ადასტურებს სადაზღვევო კომპანიებში საინვესტიციო საქმიანობის აუცილებლობას.

მნიშვნელოვანია, ასევე, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) წვერი ქვეყნების ვალდებულებების, ობლიგაციების ლოკაცია კერძო და სახაზინო ობლიგაციებში. ქვეყნების დაახლოებით 2/3-მა დააბანდა სახსრების 50%-ზე მეტი სახაზინო ობლიგაციებში.

ქვეყნებმა მოამზადეს ანგარიშები სიცოცხლის, არასიცოცხლის და სხვა დაზღვევის სახეების მიხედვით მოზიდული სახსრების გადანაწილებაზე. ამ ქვეყნებს შორის განსაკუთრებით მაღალი პროცენტით სახაზინო ვალდებულებებში წარმოდგება უნგრეთი, თურქეთი, ურუგვაი. მათგან განსხვავებით საპირისპირო მდგომარეობაა ჩილეში, ნორვეგიაში, პარაგვაიში. საჯარო, სახაზინო ობლიგაციები სადაზღვევო სექტორის მიერ დასაბანდებლად განსაკუთრებით ინტენსიურად გამოიყენება იტალიაში, იაპონიაში, მექსიკაში, აშშ-ში, სლოვაკეთში, უნგრეთში. ქართულ სადაზღვევო კომპანიებში მნიშვნელოვანია საინვესტიციო სტრატეგია, რაც გულისხმობს ისეთი ინვესტიციური პორტფელის ფორმირებას, რომელიც შესაძლებელს გახდის უმცირესი დანახარჯით უზრუნველყოს სრული შეხამება, ფულადი საშუალებების ნაკადის ინვესტიციური საქმიანობიდან მზღვეველების დანახარჯებთან.

ნატო კაკაშვილი -

ე.ა.დ. თსუ პროფესორი

ნათია ჟოჯუაშვილი -

ე.ა.დ. გორის სახელმწიფო-სასწავლო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ბამოყენებული ლიტერატურის სია:

1. გიგოლაშვილი გ. სადაზღვევო საქმე თბ., 2010
2. საქართველოს კანონი „დაზღვევის შესახებ“ (2013 წლის 1 ოქტომბრის მდგომარეობით);
3. შათირიშვილი ჯ. კაკაშვილი ნ. სადაზღვევო საქმე თბ., 2012
4. Балабанов И.Т., Балабанов А.И., Страхование. М., 2004;
5. Скамай Л.Г. Страховое дело. М., 2004;
6. www.strahovka.info;
7. www.nbg.ge
8. www.insurance.gov.ge/

EVALUATING THE INVESTMENT ACTIVITIES OF INSURANCE COMPANIES

**Nato Kakashvili
Natia Jojuashvili**

ABSTRACT

Insurance reserves are an important source for insurers' investment. Investing temporarily free means insurers arising from the need for insurance. Insurers will convert passive to active equity and cash flows are large investment banks with a source of capital. Concentrate financial resources and the use of insurance companies to transform large investors. Insurance is a strategic sector of the economy worldwide. The insurance company's investment potential is determined by the amount of their own capital and insurance reserves accumulation. Investment activity in the field of regulation should be based on the following principles: to stimulate economic insurers; economic independence of insurers in investment decisions; changes in the regulation of insurers from operational.